

Istraživanje o primeni Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom, Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom i Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja

U okviru projekta „Ljudi i raskršća“ Odbor za ljudska prava iz Niša sproveo je istraživanje da li se i u kojoj meri primenjuju odredbe *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom, Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*, kao i odredbe *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* decembra meseca 2011. godine.

Dana 19.12.2011. godine, u skladu sa odredbama *Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja* (Sl. glasnik RS, br.120/04), Odbor za ljudska prava iz Niša uputio je zahteve za dostavljanje informacija od javnog značaja u smislu neposredne kontrole primene i sprovođenja napred pomenutih zakona na adrese 103 ustanove u javnoj svojini u Nišu. Institucionalno istraživanje, koje Odbor za ljudska prava iz Niša sprovodi od stupanja na snagu *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom*, ima za cilj da pokaže da li se i u kojoj meri odredbe tog zakona sprovode u praksi, tačnije u kojoj meri su ustanove u državnoj svojini učinile svoje objekte pristupačnijim i dostupnijim za korišćenje osobama sa invaliditetom u skladu sa odredbama pomenutog zakona; da li se i na koji način odredbe *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju* sprovode u praksi, kao i da li su škole spremne za proces inkluzivnog obrazovanja u smislu stupanja na snagu odredbi *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*.

Za potrebe istraživanja u 2011. godini, Odbor je poslao zahteve na adrese 103 državne ustanove, a odgovorile su 53 ustanove što procentualno iznosi 51,4% od ukupnog broja podnetih zahteva. Analognim tumačenjem procenata dostavljenih odgovora u pet uzastopnih godina istraživanja, dolazi se do zaključka da procenat ustanova

koje su odgovorile ove godine konačno beleži blagi rast nakon višegodišnjeg negativnog trenda: 2008. godine procenat ustanova koje su odgovorile na zahtev bio je 51,4%, 2009. godine procenat je pao na 49,2% , dok je 2010. iznosio 45,7%.

Ukupan broj i procenat zahteva na koje (ni)je odgovoreno je dat u sledećoj tabeli:

	Ukupno	Procenat od ukupnog broja podnetih zahteva
Broj podnetih zahteva	103	100%
Broj zahteva na koje je odgovoreno	53	51,4%
Broj zahteva na koje nije odgovoreno	50	48,6%

U svim slučajevima je zahtev za dostavu informacija od javnog značaja poslat poštom, dok su 53 ustanove svoje odgovore Odboru dostavljale na različite načine, i to :

Način podnošenja zahteva	Broj podnetih zahteva	Broj odgovorenih zahteva
Ptt	103	48
Faksom	0	4
E-poštom	0	1
Ličnom predajom (na pisarnicu)	0	0

USTANOVE

Istraživanjem su obuhvaćene jedinice lokalne samouprave, pravosudne, poreske, zdravstvene, ustanove kulture, ustanove socijalne zaštite, javna preduzeće, obrazovne ustanove i ustanove kulture.

Spisak 103 ustanova sa podacima o datumu slanja i (ne)poslatim odgovorima nalazi se u sledećoj tabeli:

Br.	Naziv organa/ustanova	Datum slanja zahteva	Odgovor (da /ne)
1.	Skupština Grada Niša	19.12.2011.	ne
2.	Opština Medijana, Niš	19.12.2011.	da

3.	Opština Pantelej, Niš	19.12.2011.	da
4.	Opština Palilula, Niš	19.12.2011.	da
5.	Opština Crveni krst, Niš	19.12.2011.	ne
6.	Opština Niška Banja	19.12.2011.	da
7.	Osnovni sud u Nišu	19.12.2011.	ne
8.	Viši sud u Nišu	19.12.2011.	ne
9.	Apelacioni sud u Nišu	19.12.2011.	da
10.	Privredni sud u Nišu	19.12.2011.	da
11.	Prekršajni sud u Nišu	19.12.2011.	da
12.	Osnovno javno tužilaštvo, Niš	19.12.2011.	da
13.	Više javno tužilaštvo, Niš	19.12.2011.	da
14.	Advokatska komora Grada Niša	19.12.2011.	da
15.	Poreska uprava, Niš	19.12.2011.	da
16.	Univerzitet u Nišu	19.12.2011.	ne
17.	Ekonomski fakultet, Niš	19.12.2011.	da
18.	Pravni fakultet, Niš	19.12.2011.	da
19.	Elektronski fakultet, Niš	19.12.2011.	ne
20.	Mašinski fakultet, Niš	19.12.2011.	da
21.	Prirodno-matematički fakultet, Niš	19.12.2011.	ne
22.	Filozofski fakultet, Niš	19.12.2011.	da
23.	Medicinski fakultet, Niš	19.12.2011.	ne
24.	Fakultet zaštite na radu, Niš	19.12.2011.	da
25.	Građevinsko-arhitektonski fakultet, Niš	19.12.2011.	ne
26.	Fakultet umetnosti, Niš	19.12.2011.	ne
27.	Fakultet fizičke kulture, Niš	19.12.2011.	ne
28.	Gimnazija „Bora Stanković“, Niš	19.12.2011.	da
29.	Gimnazija „Stevan Sremac“, Niš	19.12.2011.	da
30.	Gimnazija „Svetozar Marković“, Niš	19.12.2011.	ne
31.	Gimnazija „9.maj“, Niš	19.12.2011.	ne
32.	Administrativno-birotehnička škola, Niš	19.12.2011.	ne
33.	Građevinska tehnička škola „Neimar“, Niš	19.12.2011.	ne
34.	Ekonomska škola, Niš	19.12.2011.	ne

35.	ETŠ „Nikola Tesla“, Niš	19.12.2011.	da
36.	ETŠ „Mija Stanimirović“, Niš	19.12.2011.	da
37.	Mašinska tehnička škola „15. maj“, Niš	19.12.2011.	da
38.	Medicinska škola „Dr Milenko Hadžić“, Niš	19.12.2011.	ne
39.	Muzička škola, Niš	19.12.2011.	ne
40.	Prehrambeno-hemijska škola, Niš	19.12.2011.	da
41.	Stručna škola „Filip Kljajić“, Niš	19.12.2011.	da
42.	Tehnička škola „12. februar“, Niš	19.12.2011.	ne
43.	Trgovinska škola, Niš	19.12.2011.	ne
44.	Umetnička škola, Niš	19.12.2011.	da
45.	Srednja muzička škola	19.12.2011.	ne
46.	Dom zdravlja Niš	19.12.2011.	da
47.	Hitna pomoć Niš	19.12.2011.	ne
48.	Klinički centar Niš	19.12.2011.	da
49.	Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika, Niš	19.12.2011.	da
50.	Zavod za zdravstvenu zaštitu studenata, Niš	19.12.2011.	da
51.	Centar za socijalni rad, Niš	19.12.2011.	da
52.	Gerontološki centar, Niš	19.12.2011.	da
53.	Dom za decu i omladinu	19.12.2011.	ne
54.	Fond PIO, Niš	19.12.2011.	ne
55.	Nacionalna služba za zapošljavanje PJ Niš	19.12.2011.	ne
56.	Glavna pošta Niš	19.12.2011.	da
57.	JKP Medijana, Niš	19.12.2011.	da
58.	Aerodrom „Konstantin Veliki“, Niš	19.12.2011.	da
59.	Autobuska stanica Niš	19.12.2011.	ne
60.	Železnička stanica Niš	19.12.2011.	da
61.	JKP „Gradska toplana“ Niš	19.12.2011.	ne
62.	JKP „Naissus“, Niš	19.12.2011.	da
63.	JP „Niška televizija“, Niš	19.12.2011.	da
64.	JP „Objedinjena naplata“	19.12.2011.	ne
65.	JP „Direkcija za izgradnju grada“, Niš	19.12.2011.	ne

66.	JKP „Nisstan“, Niš	19.12.2011.	da
67.	JKP „Gorica“, Niš	19.12.2011.	da
68.	JKP „Parking servis“, Niš	19.12.2011.	ne
69.	JKP „Direkcija za javni prevoz Grada Niša“	19.12.2011.	da
70.	JKP „Tržnica“, Niš	19.12.2011.	da
71.	JP „Gradska stambena agencija“	19.12.2011.	ne
72.	JP „Turistička organizacija Niša“	19.12.2011.	ne
73.	Narodno pozorište Niš	19.12.2011.	ne
74.	Lutkarsko pozorište Niš	19.12.2011.	ne
75.	Narodni muzej Niš	19.12.2011.	ne
76.	Galerija savremene likovne umetnosti, Niš	19.12.2011.	ne
77.	Dečiji kulturno-obrazovni i rekreativni centar, Niš	19.12.2011.	ne
78.	Narodna biblioteka „Stevan Sremac“, Niš	19.12.2011.	ne
79.	Niški simfonijski orkestar	19.12.2011.	da
80.	Sportski centar „Čair“, Niš	19.12.2011.	ne
81.	O.Š. „Čegar“, Niš	19.12.2011.	ne
82.	O.Š. „Kole Rašić“, Niš	19.12.2011.	ne
83.	O.Š. „Car Konstantin“, Niš	19.12.2011.	da
84.	O.Š. „Dušan Radović“, Niš	19.12.2011.	ne
85.	O.Š. „Sveti Sava“, Niš	19.12.2011.	ne
86.	O.Š. „Vuk Karadžić“, Niš	19.12.2011.	da
87.	O.Š. „Ivo Andrić“, Niš	19.12.2011.	da
88.	O.Š. „Ivo Andrić“, D.Komren	19.12.2011.	da
89.	O.Š. „Bubanjski heroji“, Niš	19.12.2011.	ne
90.	O.Š. „Radoje Domanović“, Niš	19.12.2011.	ne
91.	Škola za osnovno i srednje obrazovanje „14. oktobar“, Niš	19.12.2011.	da
92.	O.Š. „Ivan Goran Kovačić“, Niška Banja	19.12.2011.	da
93.	O.Š. „Miroslav Antić“, Niš	19.12.2011.	da
94.	O.Š. „Stefan Nemanja“, Niš	19.12.2011.	ne

95.	O.Š. „Dositej Obradović“, Niš	19.12.2011.	ne
96.	O.Š. „Branko Miljković“, Niš	19.12.2011.	da
97.	O.Š. „Njegoš“, Niš	19.12.2011.	ne
98.	O.Š. „Čele Kula“, Niš	19.12.2011.	ne
99.	O.Š. „Učitelj Tasa“, Niš	19.12.2011.	da
100.	O.Š. „Ratko Vukićević“, Niš	19.12.2011.	da
101.	O.Š. „Sreten Mladenović Mika“, Niš	19.12.2011.	da
102.	O.Š. „Kralj Petar“, Niš	19.12.2011.	da
103.	O.Š. „Vožd Karađorđe“, Niš	19.12.2011.	ne

PITANJA IZ UPITNIKA

Upitnik/zahtev je poslat određenom broju ustanova da bi se dobio reprezentativni uzorak i presek stanja u određenoj sferi a isti je sadržao zahtev za pružanje informacija ili dostavljanje dokumentacije koja sadrži sledeće informacije:

1. Da li zgrada _____ ima rampu za pristup objektu za osobe sa invaliditetom koja zadovoljava kriterijume shodno odredbama *Pravilnika o uslovima za planiranje i projektovanje objekata u vezi sa nesmetanim kretanjem starih, dece, hendikepiranih i invalidnih lica* (u daljem tekstu Pravilnik), iz čl. 10. ili podiznu platformu iz čl. 12. Pravilnika?

2. Da li širina ulaznih vrata zadovoljava standarde iz čl. 13. i 19. Pravilnika?

3. Da li unutar objekta postoje liftovi ili druge pokretne platforme za savladavanje etažnih visinskih razlika shodno čl. 17. Pravilnika koji omogućuju horizontalno i vertikalno kretanje osoba sa invaliditetom kroz zgradu?

4. Ukoliko se u objektu usluge pružaju preko šaltera, da li njihova visina zadovoljava standarde iz čl. 26. Pravilnika?

5. Da li u objektu postoji toalet koji je izgrađen po standardima za korišćenje od strane osoba sa invaliditetom?

6. Da li u objektu postoji korisnička signalizacija za osobe sa senzitivnim oblicima invaliditeta (ukoliko postoji navesti koja)?

7. Da li je neko od zaposlenih lica zadužen za asistenciju osobama sa invaliditetom?

8. Da li lice zaduženo za asistenciju osobama sa invaliditetom poznaje gestovni govor?

9. Da li vaša ustanova zapošljava neku osobu sa invaliditetom (ukoliko je odgovor da, navesti koliki je broj zaposlenih lica - osoba sa invaliditetom)?

10. Na koji način vaša ustanova ispunjava svoju zakonsku obavezu u smislu odredbi *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom* (zaokružiti odgovor)?

1. Zapošljavanjem osoba sa invaliditetom.

2. Učestvovanjem u finansiranju zarada osoba sa invaliditetom zaposlenih u preduzeću za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

3. Sklapanjem ugovora o poslovno-tehničkoj saradnji, kupovinom proizvoda ili vršenjem usluga sa preduzećem za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

4. Podnošenjem zahteva za procenu radne sposobnosti i mogućnosti zaposlenja od strane zaposlenog.

5. Uplatom penala u Budžetski fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

6. Ne podleže obavezi zapošljavanja usled broja zaposlenih lica koji je manji od zakonom propisanog.

I pored zakonske obaveze da u propisanom roku dostave tražene informacije, veliki broj ustanova nije postupio u skladu sa istom (48,6%) čime su prvenstveno pokazali svoj stav i zainteresovanost za svakodnevne probleme sa kojima se osobe sa invaliditetom susreću.

Odgovori na pitanja iz upitnika, koje su 53 ustanove (51,4%) dostavile, dati su za svaku pojedinačnu ustanovu u sledećoj tabeli:

NAZIV USTANOVE	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Opština Medijana, Niš	ne	/	ne	/	/	/	/	/	/	/
2. Opština Pantelej, Niš	da	da	da	da 0,75	ne	ne	da	da	da 1	1
3. Opština Palilula, Niš	da	da	prizeman objekat	nema šaltere	ne	ne	ne	da	ne	3
4. Opština Niška Banja	u nivou prizemlja	da	prizeman objekat	nema šaltere	ne	ne	da	ne	/	/
5. Apelacioni sud u Nišu	nema	da	da	nema šaltere	ne	da	da	ne	ne	osl. oba.
6. Privredni sud, Niš	nema	/	ne	/	/	/	/	/	ne	5
7. Prekršajni sud, Niš	/	/	/	/	/	ne	da	ne	da 2	1
8. Osnovno javno tužilaštvo, Niš	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
9. Više javno tužilaštvo, Niš	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
10. Advokatska komora, Niš	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
11. Poreska uprava, Niš	da	da	da	nema šaltere	ne	ne	ne	/	da 1	/
12. Ekonomski fakultet, Niš	da	da	da	ne 1,2	ne	ne	ne	ne	ne	/
13. Pravni fakultet, Niš	da	da	da	ne 1,1	ne	ne	ne	ne	da	/
14. Mašinski fakultet, Niš	nema	da	da	ne 1,00	da	ne	ne	/	ne	/
15. Filozofski fakultet, Niš	da	da	da	ne 1,2	da	ne	da	ne	ne	4
16. Fakultet zaštite na radu, Niš	nema	da	ne	ne 1,1	ne	ne	ne	ne	ne	/
17. Gimnazija „Bora Stanković“, Niš	nema	ne	ne	nema šaltere	ne	ne	ne	/	ne	5
18. Gimnazija „Stevan Sremac“, Niš	nema	ne	ne	nema šaltere	ne	ne	ne	ne	ne	5
19. Elektrotehnička škola „Nikola Tesla“, Niš	nema	ne	ne	/	ne	ne	ne	ne	ne	/
20. ETŠ „Mija Stanimirović“, Niš	nema	ne	ne	nema šaltere	ne	ne	ne	/	ne	osl. oba.
21. MTS „15. maj“, Niš	da	da	ne	nema šaltere	ne	ne	ne	ne	ne	/
22. Prehrambeno-hemijaska škola, Niš	nema	da	ne	nema šaltere	ne	ne	da	ne	ne	osl. oba.
23. Škola mode i lepote, Niš	nema	da	ne	/	ne	ne	da	ne	ne	osl. oba.
24. Umetnička škola, Niš	nema	da	ne	nema šaltere	ne	ne	ne	ne	da 1	/
25. Dom zdravlja, Niš	da	da	da	ne	ne	da	da	ne	da 4	/
26. Klinički centar, Niš	da	da	da	ne	ne	ne	da	ne	da 26	3
27. Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika, Niš	ne	da	ne	ne 1,1	ne	ne	ne	/	/	/

28. Zavod za zdravstvenu zaštitu studenata, Niš	u ravni	da	ne	da 0,8	ne	ne	da	ne	ne	osl. oba.
29. Centar za socijalni rad Niš	da	da	ne	nema šaltere	ne	ne	da	ne	ne	osl. oba.
30. Gerontološki centar, Niš	da	da	da	ne 0,9	da	/	/	/	/	3
31. Glavna pošta, Niš	ne poseduje	/	/	/	/	/	/	/	/	/
32. JKP „Mediana“, Niš	u ravni	da	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da 27	1
33. JP Aerodrom, Niš	u ravni	da	prizeman objekat	ne 1,0	ne	da	da	ne	ne	2
34. Železnička stanica, Niš	ne	da	ne	ne 1,1	ne	da	ne	ne	da 46	1
35. JKP „Naissus“, Niš	nema	da	ne	ne	ne	ne	da	ne	/	1, 2, 3
36. JP „Niška televizija“, Niš	nema	da	da	/	ne	ne	da	ne	da 1	1
37. JKP „Gorica“, Niš	u nivou prizemlja	da	prizeman objekat	da	ne	ne	ne	ne	/	4
38. JKP „Direkcija za javni prevoz“, Niš	da	da	da	nema šaltere	/	/	/	/	/	ne podleže obavezi
39. JKP „Tržnica“, Niš	u nivou prizemlja	da	prizeman objekat	/	/	ne	ne	ne	da 2	2
40. JKP „Nisstan“, Niš	ne	da	ne	da	ne	ne	nema potrebe	/	da 5	1
41. Niški simfonijski orkestar, Niš	da	da	ne	ne	ne	ne	da	ne	ne	ne
42. O.Š. „Car Konstantin“, Niš	nema	da	ne	/	ne	ne	ne	ne	ne	3
43. O.Š. „Vuk Karadžić“, Niš	nema	ne	ne	da	ne	ne	ne	ne	ne	/
44. O.Š. „Ivo Andrić“, Niš	nema	ne	ne	/	ne	ne	ne	ne	da 1	4
45. O.Š. „Ivo Andrić“, D.Komren	da	da	da	da	da	da	/	/	/	/
46. Škola za osn. i srednje obrazovanje „14. oktobar“, Niš	da	da	ne	/	ne	ne	da	ne	da 1	1
47. O.Š. „Ivan Goran Kovačić“, Niška Banja	nema	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	da 1	/
48. O.Š. „Miroslav Antić“, Niš	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne	ne podleže obavezi
49. O.Š. „Branko Miljković“, Niš	da	da	ne	/	da	ne	da	ne	ne	4
50. O.Š. „Učitelj Tasa“, Niš	nema	ne	ne	/	ne	ne	da	ne	/	4
51. O.Š. „Ratko Vukićević“, Niš	nema	ne	ne	/	ne	ne	ne	/	ne	ne podleže obavezi
52. O.Š. „Sreten Mladenović Mika“, Niš	da	da	ne	/	ne	ne	da	ne	ne	/
53. O.Š. „Kralj Petar“, Niš	nema	da	ne	/	ne	ne	/	ne	ne	5

Dostavljeni odgovori na nedvosmislen način ukazuju na visok stepen diskriminacije kojoj su izložene osobe sa invaliditetom kada je u pitanju poštovanje odredbi *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* u smislu pristupačnosti i dostupnosti objekata u javnoj svojini. Takođe se dovodi u pitanje sprovođenje u praksi *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*. Naime, prema rezultatima sprovedenog istraživanja, obaveza zapošljavanja osoba sa invaliditetom i alternativne mogućnosti, koje su predviđene pravilnicima donetim uz sam zakon, predstavljaju veliku nepoznanicu poslodavcima. Posebno treba obratiti pažnju na obrazovne ustanove gde je statistika najporažavajuća u svim kriterijumima, stoga se s pravom može postaviti pitanje svrhe proklamovanja *Zakona o osnovima sistema obrazovanja i vaspitanja* koji predviđa inkluzivno obrazovanje.

U odnosu na pojedine kategorije ustanova, odnos broja poslatih zahteva, primljenih odgovora i procentualnog odnosa dat je u sledećoj tabeli:

Organ javne vlasti	Ukupno dostavljenih zahteva	Ukupno odgovora	U procentima (%)
Jedinice lokalne samouprave	6	4	66,6%
Obrazovne ustanove	53	25	47,1%
Pravosudne ustanove	9	7	77,7%
Javna preduzeća	17	10	58,8%
Ustanove kulture	8	1	12,5%
Ustanove socijalne zaštite	5	2	40%
Ustanove zdravstvene zaštite	5	4	80%

ANALIZA ODGOVORA PREMA KATEGORIJI USTANOVA

LOKALNA SAMOUPRAVA

Jedinicama lokalne samouprave poslato je ukupno 6 zahteva. Od pomenutog broja odgovor je dostavilo ukupno 4, i to: Opština Medijana, Opština Pantelej, Opština Palilula i Opština Niška Banja što procentualno iznosi 66,6% od ukupnog broja podnetih zahteva. U dve opštine postoje rampe za pristup objektu, dok je u opštini Niška Banja zgrada u nivou prizemlja. Širina ulaznih vrata se kreće od 1,30 m u zgradi Opštine Pantelej do 2,18 m u zgradi Opštine Palilula i u svim opštinama vrata odgovaraju standardima. Objekti gradskih opština Palilula i Niška Banja su prizemni i ne postoji potreba za korišćenjem liftova ni podiznih platformi. U odgovoru nadležnih iz Opštine Medijana navodi se da je isti rađen po najsavremenijim standardima kroz projekat u saradnji sa Danskom organizacijom „Ledib“, međutim, navode da, uprkos tome, nema liftove za vertikalno kretanje kroz objekat. U pogledu dostupnosti šaltera osobama sa invaliditetom, primetno je da jedino u objektu gradske Opštine Pantelej postoji šalter prilagođen potrebama osoba sa invaliditetom visine 75 cm. Ni jedan od pomenutih objekata gradskih opština nema korisničku signalizaciju za osobe oštećenog vida i sluha, kao ni toalet prilagođen potrebama osoba sa invaliditetom. U opštinama Pantelej i Niška Banja postoje lica zadužena za asistenciju osobama sa invaliditetom, dok lica koja poznaju gestovni govor možemo naći u opštinama Pantelej i Palilula. Imajući u vidu stupanje na snagu *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*, primetno je da je ukupan broj lica sa nekim od oblika invaliditeta zapošljen u gradskim opštinama - 1 (jedan), dok način ispunjavanja obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom u smislu odredbi *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom* varira od zapošljavanja osoba do sklapanja ugovora o poslovno-tehničkoj sarad-

nji sa preduzećem za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

SUDOVI, PRAVOSUDNE I PORESKE USTANOVE

Sudovima, pravosudnim i poreskim ustanovama na teritoriji grada Niša upućeno je ukupno 9 zahteva za informacije od javnog značaja i od tog broja dobijeno je 7 odgovora što procentualno iznosi 77,7%. Relevantnost ovog uzorka umnogome je umanjena ako se uzme u obzir činjenica da objekti Osnovnog suda, Višeg suda, Osnovnog javnog tužilaštva i Višeg javnog tužilaštva dele jednu zgradu gde je u nadležnosti Višeg suda da pruži tražene informacije, a čiji je odgovor izostao tako da odgovori Osnovnog i Višeg javnog tužilaštva koji upućuju na Viši sud neće mnogo koristiti u donošenju generalnog zaključka. Od prispelih odgovora jedino zgrada Poreske uprave ima rampu za nesmetan pristup osobama sa invaliditetom. Kada govorimo o pristupačnosti objekata u javnoj svojini zabrinjava činjenica da Apelacioni sud u Nišu, kao novoosnovani, nema rampu za pristup objektu uprkos obavezi iz čl. 10. *Pravilnika o uslovima za planiranje i projektovanje objekata u vezi sa nesmetanim kretanjem dece, starih, hendikepiranih i nepokretnih lica*. Posmatrano kroz mogućnost vertikalnog kretanja kroz objekat u smislu postojanja liftova i pokretnih platformi, beležimo da zgrade Poreske uprave i Apelacionog suda jedine imaju tu mogućnost jer ostale ustanove nemaju liftove i pokretne platforme. Ni jedan od objekata nema šaltere prilagođene potrebama osoba sa invaliditetom, kao ni toalete sagrađene prema potrebama osoba sa invaliditetom. Jedina pravosudna ustanova u okviru koje postoji osoba zadužena za asistenciju osobama sa invaliditetom je Apelacioni sud, a ni u jednoj od njih ne postoji zaposleni sa poznavanjem gestovnog govora. U smislu primene *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*, beležimo da je ukupan broj zapošljenih osoba sa invaliditetom u okviru pravosudnih i poreskih ustanova - tri.

OBRAZOVNE USTANOVE

U pogledu donošenja i stupanja na snagu *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, Odbor za ljudska prava iz Niša je posebnu pažnju posvetio upravo ovoj tematici u smislu spremnosti škola da primene inkluziju na šta su zakonom obavezni. Stoga su na adrese 53 obrazovne ustanove (osnovne, srednje škole i fakulteti) poslali zahtevi za dobijanje informacija i od tog broja je u zakonom predviđenom roku dostavljeno 25 odgovora, što procentualno iznosi 47,16%.

Fakulteti Na osnovu dobijenih podataka, od ukupno 12 poslanih zahteva dostavljeno je 5 odgovora (41,7%). Zgrade Mašinskog kao i Fakulteta zaštite na radu nemaju rampu za pristup objektu. Treba pohvaliti činjenicu da, sem Fakulteta zaštite na radu, u svim objektima koji su dostavili odgovore postoje liftovi koji omogućavaju verikalno kretanje osobama sa invaliditetom. Ni jedna od ovih ustanova nema šaltere prilagođene potrebama osoba sa invaliditetom, niti su opremljene korisničkom signalizacijom za osobe oštećenog vida i sluha. Samo u zgradama Mašinskog i Filozofskog fakulteta postoje toaleti prilagođeni za korišćenje osobama sa invaliditetom. Što se tiče osobe zadužene za asistenciju osobama sa invaliditetom, jedino Filozofski fakultet ima osobu zaduženu za asistenciju dok ni jedno zaposleno lice ne poznaje gestovni govor. Posmatrano sa stanovišta zapošljavanja osoba sa invaliditetom, izdvajamo kontradiktornost dostavljenih odgovora - Pravni i Ekonomski fakultet navode da shodno odredbi čl. 35. *Zakona o budžetu* sve obaveze izvršava Ministarstvo prosvete, dok Filozofski fakultet navodi da još uvek nije našao osobu koja bi odgovarala potrebama za zapošljavanje.

Srednje škole Od 18 zahteva poslanih srednjim školama sa teritorije Niša, dobili smo 8 odgovora na osnovu kojih dolazimo do frappantnog podatka: samo jedna od ovih srednja škola na teritoriji grada Niša ima rampu za pristup objektu osobama sa invaliditetom. Smatramo da je potpuno nedopustiva činjenica da u 50% srednjih škola, koje su dostavile odgovore, širina ulaznih vrata ne zadovoljava standarde iz čl. 13. i 19. Pravilnika, tako da se s pravom nameće pitanje mogućnosti primene inkluzije u školama u Srbiji. Svih 8 škola daje negativne

odgovore u pogledu posedovanja liftova, pokretnih platformi i toaleta namenjenih osobama sa invaliditetom. Posebno poražavajuću činjenicu predstavlja postojanje osoba zaduženih za asistenciju samo u dve škole. Ukupan broj zapošljenih osoba sa invaliditetom u srednjim školama na teritoriji grada Niša je 1. Na osnovu podataka postavlja se pitanje dostupnosti srednjoškolskih ustanova deci koja imaju neki oblik invaliditeta u smislu fizičke nemogućnosti da prvenstveno pristupe pomenutim objektima usled postojanja arhitektonskih prepreka. U smislu odredbi *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* i *Zakona o zabrani diskriminacije*, deca sa nekim od oblika invaliditeta su direktno izložena diskriminatorском postupanju.

Osnovne škole Imajući u vidu donošenje i stupanje na snagu *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja*, posebna pažnja je posvećena osnovnim školama sa teritorije grada Niša. Od 23 osnovne škole kojima smo poslali upitnik, odgovore smo dobili od 12 škola. Na osnovu odgovora dolazi se do zaključka da je dostupnost pomenutih objekata deci sa nekim od oblika invaliditeta praktično onemogućena - samo 4 škole imaju prilazne rampe. Porazavajuća je činjenica da u 7 ovih osnovnih škola, što procentualno iznosi 63,63%, uopšte ne postoji rampa za pristup objektu. Posmatrano kroz ostale kriterijume iz upitnika, u 5 slučajeva širina vrata ne zadovoljava propisane kriterijume; samo jedna novoizgrađena škola ima lift; dok toalet prilagođen osobama sa invaliditetom postoji u samo 2 osnovne škole. U većini slučajeva ne postoji lice zaduženo za asistenciju, dok u svih 12 škola niko od zaposlenih ne poznaje gestovni govor. Ukupan broj zapošljenih lica sa nekim od oblika invaliditeta u osnovnim školama u Nišu je 3 i pretežni način ispunjavanja zakonske obaveze zapošljavanja osoba sa invaliditetom ispunjavaju podnošenjem zahteva za procenu radne sposobnosti lica. Postavlja se pitanje na koji način će deca sa invaliditetom moći uopšte da prate nastavu i fizički borave u pomenutim objektima prvenstveno zbog arhitektonskih prepreka. Takođe je pod velikim znakom pitanja poštovanje kako *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* tako i *Zakona o zabrani diskriminacije* u pomenutim slučajevima. Na kraju, stupanjem na snagu *Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* nameće se i pitanje svrhe donetog zakona na osnovu koga se u sistem redovne nastave uključuju i deca sa nekim od oblika invaliditeta ili osoba sa intelektualnim invaliditetom

ZDRAVSTVENE USTANOVE

U okviru zdravstvenih ustanova od 5 podnetih zahteva zakonsku obavezu dostavljanja traženih informacija ispunile su 4; izostao je odgovor Hitne pomoći Niš. U skladu sa dobijenim odgovorima, jedino rampa Zavoda za zdravstvenu zaštitu radnika ne zadovoljava standarde iz Pravilnika. Liftovi postoje u 50% zdravstvenih ustanova. Jedino šalter Zavoda za zdravstvenu zaštitu studenata ima prilagođen šalter za osobe sa invaliditetom. Toaleti prilagođene osobama sa invaliditetom ne postoje ni u jednoj zgradi; ne postoji korisnička signalizacija za osobe oštećenog sluha i vida osim u Domu zdravlja. Niko od zapošljenih ne poznaje gestovni govor. Klinički centar zapošljava 26 osoba sa invaliditetom što uz 4 zapošljenih pri Domu zdravlja čini ukupno 30 osoba sa invaliditetom koji su zapošljeni u zdravstvenim ustanovama u Nišu.

USTANOVE SOCIJALNE ZAŠTITE

Kada govorimo o ustanovama socijalne zaštite treba napomenuti da su od 5 ustanova sa teritorije grada Niša kojima je zahtev dostavljen, samo 2 odgovorile, i to: Gerontološki centar i Centar za socijalni rad. U okviru dobijenih odgovora beležimo da su obe ustanove pristupačne osobama sa invaliditetom u smislu postojanja rampi za nesmetan prilaz objektu i širine vrate koja odgovara standardima iz Pravilnika. U zgradi Gerontološkog centra postoji lift koji omogućava horizontalno kretanje osobama sa invaliditetom kroz objekat, a takođe postoji i toalet prilagođen potrebama lica sa nekim od oblika invaliditeta, što u slučaju Centra za socijalni rad nije zabeleženo. Posmatrano sa stanovišta primene *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*, prilično je poražavajuća činjenica da ne zapošljavaju ni jednu osobu sa invaliditetom, u vezi čega Gerontološki centar navodi da zakonsku obavezu ispunjava sklapanjem ugovora o poslovno-tehničkoj saradnji.

JAVNA PREDUZEĆA

U okviru javnih preduzeća koja posluju na teritoriji grada Niša od 17 podnetih zahteva, dobijeno je 9 odgovora, što čini skoro 58,8%. Na osnovu njih se dolazi do zaprepašćujućeg podatka da osim zgrade Direkcije za javni prevoz grada ni jedno drugo javno preduzeće nema rampu koja bi omogućavala pristup objektu osobama sa invaliditetom. U pogledu mogućnosti vertikalnog kretanja kroz zgradu, tj. postojanja liftova, samo 2 ustanove imaju tu mogućnost: Direkcija za javni prevoz grada i JP Niška televizija, koja navodi da ima lift koji nije u funkciji. Šaltere prilagođene potrebama osoba sa invaliditetom ima jedino JKP Tržnica, dok ni jedna ustanova, od onih koje su dostavile tražene informacije, nema toalet za potrebe osoba sa invaliditetom. Svakako najodgovorniji pristup zapošljavanju osoba sa invaliditetom pokazala su javna preduzeća sa teritorije grada Niša gde je u 5 ustanova zapošljeno ukupno 81 osoba sa invaliditetom, što upoređivanjem sa ostalim ustanovama predstavlja ubedljivo najveći broj realno zapošljenih lica sa invaliditetom; i to je za svaku pohvalu. Pretežan način ispunjenja zakonske obaveze je, prema dobijenim podacima, upravo zapošljavanjem osoba sa invaliditetom.

USTANOVE KULTURE

Definitivno najslabiji odziv na zahtev za dostavu informacija od javnog značaja pokazale su ustanove kulture sa teritorije grada Niša. Od 8 ustanova kojima je dostavljen zahtev, svoju zakonsku obavezu ispunio je jedino Simfonijski orkestar iz Niša. Isti sem rampe za pristup objektu i širine vrata koja odgovaraju standardima iz Pravilnika, pozitivan odgovor daje još jedino u slučaju postojanja osobe koja je zadužena za asistenciju osobama sa invaliditetom; a negativan je odgovor u pogledu postojanja liftova, šaltera, toaleta prilagođenih osobama sa invaliditetom, kao i načina na koji ispunjava svoju obavezu iz *Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom*.

PRISTUPAČNOST I DOSTUPNOST OBJEKATA U JAVNOJ SVOJINI U NIŠU

Posmatrano kroz kriterijume pristupačnosti i dostupnosti objekata u javnoj svojini može se doneti zaključak da dve trećine ustanova koje su odgovorile na zahtev ne postupaju po odredbama *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* i kao takve ne čine gotovo ništa na polju stvaranja pristupačnog okruženja za osobe sa nekim vidom invaliditeta. Na uzorku 53 ustanova u javnoj svojini koje su dostavile odgovore ove godine može se konstatovati da samo 17 imaju rampu za nesmetan pristup samom objektu što je, shodno čl. 10. *Pravilnika o uslovima za planiranje i projektovanje objekata u vezi sa nesmetanim kretanjem starih, dece, hendikepiranih i invalidnih lica*, kao i čl. 12. *Pravilnika*, njihova zakonska obaveza koje se u velikom broju ne pridržavaju.

Od anketiranih, pozitivne primere svakako predstavljaju zdravstvene ustanove u kojima sve ustanove koje su dostavile odgovore imaju rampe za nesmetan pristup. Primer negativne prakse postoji kada su u pitanju obrazovne ustanove (osnovne i srednje škole) i javna preduzeća, i to: od 12 osnovnih škola 4 imaju rampe, na uzorku 8 srednjih škola koje su odgovorile samo jedna ima rampu, dok je statistika krajnje poražavajuća kada su u pitanju javna preduzeća gde na uzorku od 10 dostavljenih odgovora samo jedno ima pristupnu rampu (10%).

Naročito zabrinjava činjenica da širina ulaznih vrata, kao jedan od kriterijuma, ne zadovoljava standarde kada su u pitanju osnovne škole, na uzorku od 12 dostavljenih odgovora 6 škola ne zadovoljavaju propisane standarde, i srednje škole gde je procenat identičan, od 8 odgovora u 4 slučaja (50%) standard nije ispoštovan. Upravo iz tih razloga s pravom se postavlja pitanje sprovođenja inkluzije u sistem redovnog školovanja jer, u odsustvu elementarnih preduslova u vidu pristupačnosti i dostupnosti samih školskih objekata, mogućnost sprovođenja procesa inkluzije nije realna u datim okolnostima.

Naročito poražavajuća statistika se beleži kada govorimo o objektima u kojima je moguće vertikalno kretanje kroz objekat za osobe sa invaliditetom korišćenjem liftova i drugih pokretnih platformi, shodno čl. 17. Pravilnika. Naime, ukupno u 13 objekata moguće je savladavanje etažnih visinskih razlika korišćenjem liftova, što procentualno iznosi 24,5%. U negativnom smislu prednjače pravosudne ustanove gde jedino zgrada Apelacionog suda ima lift, dok lift ne postoji u 8 srednjih škola (od 8 koje su poslale odgovore) na teritoriji grada Niša.

Kada govorimo o mogućnosti da osoba sa invaliditetom koristi usluge javnih preduzeća nameće se zaključak da je 11% ustanova, ili brojčano 6, svakako premalo. Takođe, 5 ustanova (9,4%) u javnoj svojini u Nišu, koje su ispunile zakonsku obavezu i dostavile odgovor, imaju toalet izgrađen po standardima za korišćenje od strane osoba sa invaliditetom kao i neki vid korisničke signalizacije za osobe sa senzitivnim oblicima invaliditeta.

U ustanovama u javnoj svojini gotovo da ne postoji zapošljeno lice sa poznavanjem gestovnog govora, tj. samo u 2 ustanove ili 3,7%.

Ukupan broj ustanova koje zapošljavaju osobe sa invaliditetom na teritoriji grada Niša iznosi 15 gde je u radnom odnosu 119 osoba. Svakako teba pohvaliti ustanove poput Kliničkog centra Niš, JKP Medijana i Železničke stanice Niš u kojima je zapošljeno 99 osoba sa nekim oblikom invaliditeta.

Na osnovu napred iznetog može se doneti zaključak da, na teritoriji grada Niša, na uzorku od 53 ustanova koje su dostavile informacije, 2/3 ustanova nije pristupačno osobama sa invaliditetom, 3/4 anketiranih ustanova ne pruža mogućnost vertikalnog kretanja kroz objekat korišćenjem liftova i drugih pokretnih platformi, dok tek 1/10 ustanova koje su odgovorile na zahtev ima toalete i šaltere prilagođene potrebama osoba sa invaliditetom, što nedvosmisleno ukazuje na visok stepen diskriminacije kojoj su izložene osobe sa invaliditetom uprkos postojanju zakona i zakonskih odredbi koje to zabranjuju. Iz toga proizilazi da odredbe *Zakona o zabrani diskriminacije* i odredbe *Zakona o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom* koji je donet još 2006. godine nemaju primenu u praksi u očekivanom obimu.

Uporednim istraživanjem, na nivou istraživanja o sprovođenju zakona, koja su obavljena u prethodne četiri godine, nameće se zaključak da u ogromnom broju slučajeva ustanove kojima se dostavljaju upitnici ne preduzimaju nužne korake u cilju smanjenja diskriminacije i obezbeđivanja mogućnosti da njihovi objekti budu dostupni osobama sa invaliditetom. Retki su slučajevi gde ustanove poput Zavoda za zdravstvenu zaštitu radnika Niš i Fakulteta umetnosti Niš, svojim dopisima dostavljenim u okviru prošlogodišnjeg istraživanja, konstatuju činjenično stanje i želju za preduzimanjem neophodnih koraka u cilju adaptacije svojih objekata. Takođe zabrinjava da pojedine ustanove, poput Opštine Crveni krst, gimnazija „Svetozar Marković“ i „9. maj“, Autobuske stanice Niš, Narodne biblioteke „Stevan Sremac“ Niš i mnogih drugih, ni jedne godine nisu odgovorili na upitnike o pristupačnosti, pokazajući time nebrigu za svakodnevne probleme sa kojima se susreću osobe sa invaliditetom u pokušajima da koriste usluge u njihovim objektima.

Rešenje ove, po svemu systemske diskriminacije osoba sa invaliditetom, svakako treba tražiti kako u pojačanoj zaštiti pred Poverenikom za zaštitu ravnopravnosti sa jedne strane, tako i nastojanjima i lobiranjem za stvaranje namenskog budžeta u okviru koga bi svaki direktan budžetski korisnik izdvajao namenska sredstva za adaptaciju objekata. Svakako pozitivan korak napred predstavlja odluka u Budžetu Grada Niša iz 2011. godine u okviru koga je izdvojeno 3.000.000,00 dinara za početak uklanjanja arhitektonskih barijera u Nišu. Međutim, i pored snažne inicijative samih udruženja osoba sa invaliditetom na teritoriji Niša da se ta sredstava realizuju, tako što su nadležnoj direkciji blagovremeno udruženja dostavila spisak sa prioriternim ulicama i ustanovama za adaptaciju, sastavljen prema realnim potrebama članova samih udruženja, a u okviru namenski opredeljenih sredstava u Budžetu grada, celokupan iznos ostao je, do današnjeg dana, neiskorišćen.

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja koji kao takav propisuje proces inkluzije dece sa nekim od oblika invaliditeta u sistem redovnog školovanja suočava se sa problemima zbog posto-

janja brojnih arhitektonskih barijera, a upravo pristupačnost i dostupnost obrazovnih ustanova predstavljaju nužne preduslove za sprovođenje procesa inkluzije.

Projekat finansira Evropska unija u okviru programa „Podrška civilnom društvu“. Stvaranje ove publikacije pomogla je Evropska unija. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost Odbora za ljudska prava Niš i organizacije „...Iz kruga Beograd“ i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije.